

M. POIARES MADURO

FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2008. június 26.¹

1. A Corte Suprema di Cassazione (semmitőszék) (Olaszország) jelen előzetes döntéshozatali kérelmében az Európai Közösségek kiváltságairól és mentességeiről szóló jegyzőkönyvnek, valamint az Európai Parlament eljárási szabályzatának az európai parlamenti képviselők által élvezett mentelmi jogra vonatkozó rendelkezései helyes értelmezésével kapcsolatos kérdéseket tesz fel az Európai Közösségek Bíróságának.

2. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem alapját jelentő ügyek egy olasz európai parlamenti képviselő ellen indított becsületsértési eljárással kapcsolatosak. A nemzeti bíróságok kimondták a képviselő felelősségét és kártérítést ítélték meg a felperesek számára. Először is azt a kérdést teszik fel a Bíróságnak, hogy az európai parlamenti képviselő ellen indított polgári ügyben eljáró bíróság köteles-e kérni az Európai Parlamenttől az európai parlamenti képviselő mentelmi jogának felfüggesztését abban az esetben, ha az európai parlamenti képviselő saját maga nem kérte a mentességei védelmét a Parlamenttől, másodsor pedig azt, hogy a nemzeti bíróság rendelkezik-e saját hatáskörrel annak eldöntésére, hogy valamely európai parlamenti képviselő eljárása mentességet élvez-e, amennyiben az Európai Parlament nem nyilatkozott arról, hogy meg

kívánja védeni a szóban forgó képviselő mentességeit.

I – A tényállás

3. Az alapeljárás alperese, Alfonso Luigi Marra 1994 és 1999 között európai parlamenti képviselő volt. európai parlamenti képviselőként olyan szórólapokat terjesztett, amelyben bírálta az olasz bírósági rendszert, valamint egyes bírákat. Antonio Clemente és Eduardo De Gregorio, akiket a szórólapok megneveztek, rágalmozó kijelentések miatti eljárást indított A. L. Marra ellen. Amikor az elsőfokú bíróság a felperesek javára döntött, és kártérítést ítélt meg számukra, A. L. Marra a Corte d'appello di Napolihoz (a nápolyi fellebbviteli bírósághoz) fellebbezett. A Corte d'appello di Napoli 2002. január 23-án és március 6-án (Antonio Clemente ügyében), illetve 2002. február 22-én (Eduardo De Gregorio ügyében) hozott ítéleteiben helybenhagyta az elsőfokú bíróság ítéletét, azzal az indoklással, hogy az Európai Közösségek kiváltságairól és mentességeiről szóló jegyzőkönyv a szóban forgó kijelentésekre nem vonatkozik. A. L. Marra jogkérdésben a Corte Suprema di Cassazionehoz fellebbezett, többek között arra hivatkozással, hogy a Corte d'appello di Napoli tévesen alkalmazta az Európai Parlament eljárási szabályzatának az európai parla-

1 – Eredeti nyelv: angol.

menti képviselők mentelmi jogának felfüggesztésére irányuló kérelem esetén követendő eljárást szabályozó 6. cikkét.

jogerős határozatának meghozataláig történő felfüggesztésére;

4. Mindeközben, 2001. február 16-án A. L. Marra levelet írt az Európai Parlament elnökének, melyben arra kérte a Parlamentet, hogy a 6. cikknek megfelelően avatkozzon be mentességeinek védelme érdekében. Az elnök 2001. április 11-i levelével a jogi és belső piaci bizottsághoz tette át a kérelmét. A bizottság 2002. január 23-i ülésén az A. L. Marra érdekében való beavatkozás mellett döntött, és az Olaszországban megválasztott képviselők mentelmi jogára és az olasz hatóságok ezzel kapcsolatos gyakorlatára vonatkozó 2002. május 30-i jelentésben² ennek megfelelő ajánlást tett. Az Európai Parlament 2002. június 11-én elfogadta az Olaszországban megválasztott tagjainak mentelmi jogáról és az olasz hatóságok ezzel kapcsolatos gyakorlatáról szóló állásfoglalást,³ amely a következőket mondja ki:

„1. [A Parlament] úgy határoz, hogy [...] és Alfonso Marra ügyei első látásra a parlamenti mentelmi jog kérdését vetik fel, valamint hogy a hatáskörrel rendelkező bíróságoktól ki kell kérni a szükséges iratokat annak megállapítása végett, hogy a kérdéses ügyek a jegyzőkönyv 9. cikke szerinti, a képviselői feladatok ellátása során kifejtett véleménnyel vagy leadott szavazattal kapcsolatos mentelmi jogi kérdést jelentenek-e. A Parlament elrendeli ezenkívül a hatáskörrel rendelkező bíróságok felkérését az eljárásoknak a Parlament

2. megbízta az Elnököt a jelen határozatnak és a bizottsági jelentésnek az olasz állandó képviselőhöz való továbbításával az Olasz Köztársaság illetékes hatóságával való közlés céljából.”

II – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

5. A Corte Suprema di Cassazione 2007. február 20-i határozatában két kérdést terjesztett az Európai Közösségek Bírósága elé az európai parlamenti képviselők mentelmi jogára vonatkozó rendelkezésekkel kapcsolatban.

„1) Az európai parlamenti képviselő hallgatása esetén, ha nem él az Európai Parlament eljárási szabályzata 6. cikkének (3) bekezdésében írt lehetőséggel, és nem kéri közvetlenül az elnöktől kiváltságai és mentességei védelmét, a polgári ügyben eljáró bíróságnak kérnie kell-e az elnöktől a mentelmi jog

2 – (2001/2099(REG)), A5-0213/2002, előadó: Sir Neil MacCormick.

3 – (2001/2099(REG)), P5_TA (2002)0291.

felfüggesztését az eljárás folytatása és a döntés meghozatala céljából?

vagy

- 2) ha az Európai Parlament nem nyilatkozik, hogy meg kívánja-e védeni a képviselő mentességeit és kiváltságait, a polgári ügyben eljáró bíróság dönthet-e a mentelmi jog fennállása vagy hiánya tekintetében az ügy konkrét körülményeire figyelemmel?”

6. A kérdések megfogalmazása alapján a nemzeti bíróság azt látszik feltételezni, hogy A. L. Marra nem kérte az Európai Parlament elnökétől a mentességei védelmét, illetve hogy a Parlament nem nyilatkozott erre irányuló szándékáról. Mindazonáltal kétségtelen, hogy A. L. Marra benyújtott ilyen kérelmet, valamint hogy a Parlament jelezte, hogy a kijelentéseire vonatkozhat a mentesség, továbbá, hogy a Parlament kérte a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságtól a szükséges

iratok kiadását, illetve, felkérte elnökét, hogy továbbítsa a döntését az olasz állandó képviselőnek.⁴ A tárgyaláson a Parlament képviselője megerősítette, hogy az állásfoglalást nem közvetlenül a nemzeti bírósággal, hanem az olasz állandó képviselővel közölték. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat a jogi és belső piaci bizottság 2002. május 30-i jelentését említi, nem pedig az Európai Parlament 2002. június 11-i tényleges állásfoglalását, amiben elfogadták a jelentésben tett ajánlásokat. Amikor a tárgyaláson ennek tisztázását kértük, az olasz kormány képviselője a határozat azon pontjaira hivatkozott, amelyek a 2002. május 30-i jelentést említik, és előadta, hogy a nemzeti bíróság azért fogalmazta meg ilyen módon a kérdéseit, mert a jelentést a Parlament ideiglenes, nem pedig végleges álláspontjának tekintette. A Parlament azonban 2002. június 11-i állásfoglalásában végleges álláspontját fogadta el, amelyet – a Parlament képviselőjének tájékoztatása szerint – közöltek az olasz állandó képviselővel.

7. Mindenesetre, mivel mind A. L. Marra, mind az Európai Parlament tettek lépéseket,

⁴ – Lehetséges magyarázat lehet, hogy amikor az elsőfokú bíróság az A. L. Marra elleni keresetet tárgyalta, az Európai Parlament még nem bocsátotta ki állásfoglalását, így a Corte Suprema di Cassazione az alsóbb fokú bíróságok határozatainak felülvizsgálata során valóban arra a kérdésre összpontosított, hogy az ítéletek A. L. Marra, illetve az Európai Parlament által tett lépések hiányában helyesek voltak-e. Mindenesetre úgy gondolom, hogy a következő oldalakon kifejtésre kerülő válaszom elegendő útmutatást fog adni a jegyzőkönyv vonatkozó rendelkezéseinek értelmezése tekintetében ahhoz, hogy a nemzeti bíróság meghozza döntését a jelen ügyben még abban az esetben is, ha az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban leírt tények álltak fenn.

megítélésem szerint a két kérdés a következők szerint fogalmazható át:

9. A 10. cikk a következőképpen fogalmaz:

„Amennyiben valamely európai parlamenti képviselő ellen polgári eljárást indítanak, az eljáró bíróságnak ki kell-e kérnie a Parlament véleményét a tekintetben, hogy vonatkozik-e a mentelmi jog a sérelmezett magatartásra, avagy a bíróság maga dönthet a mentelmi jog fennállása vagy hiánya tekintetében?”

„Az Európai Parlament ülészeit ideje alatt, az Európai Parlament tagjai:

III – Mentelmi jog az európai jogban

a) saját államuk területén a parlamentjük tagjaira vonatkozó mentességet élvezik,

Alapelvek

8. A vonatkozó rendelkezések az Európai Közösségek kiváltságairól és mentességeiről szóló jegyzőkönyv 9. és 10. cikkében található. A 9. cikk a következőképpen rendelkezik:

b) a többi tagállam területén mentességet élveznek mindenfajta őrizetbe vételre és bírósági eljárásra vonatkozó intézkedés alól.

„A feladataik ellátása során kifejtett véleményük vagy leadott szavazatuk miatt az Európai Parlament tagjai ellen nem folytatható vizsgálat, nem vehetők őrizetbe és nem vonhatók bírósági eljárás alá.”

A mentesség akkor is megilleti a tagokat, amikor az Európai Parlament üléseinek helyére utaznak, illetve onnan visszatérnek.

Nem lehet hivatkozni a mentességre olyan esetben, amikor valamely tagot bűncselekmény elkövetésében tetten érnek, továbbá a mentesség nem akadályozhatja meg az Európai Parlamentet azon jogának gyakorlásában, hogy valamely tagjának mentességét felfüggeszse.”

10. Első helyen kell megemlíteni, hogy e két cikk nem zárja ki egymást kölcsönösen, hanem összességükben fejtik ki hatásukat és együttesen kell értelmezni azokat. Következésképpen lehetséges, hogy ugyanazon magatartás mindkét cikk hatálya alá tartozik, illetve mindkét cikk által nyújtott védelmet élvez.

11. Másodsor, e cikkek értelmezésekor fontos szem előtt tartani értelmüket és céljukat. Ahogyan a Parlament és a Bizottság helyesen kifejti, a mentelmi jog olyan intézményi megoldás, amelynek célja az Európai Parlament és tagjai függetlenségének biztosítása, illetve annak elősegítése, hogy a Parlament a szabad és demokratikus társadalom vonatkozásában alapvető szerepet betöltő testületi szervként működjön. Ugyanakkor el kell ismerni, hogy bizonyos egyének, e Parlament képviselői szintén élvezik e megállapodás hasznát. A mentelmi jog alapvető természeténél fogva bizonyos egyének részére – a Parlament demokratikus funkciójához hozzájáruló intézményi szerepük következtében – olyan kiváltságot biztosít, amellyel az ilyen szerepet nem játszó egyéb polgárok nem rendelkeznek. Ezt az az elgondolás támasztja alá, hogy a politikai közösség tagjaként megállapodtunk abban, hogy a képviseleti demokrácia vonatkozásában a közösség minden tagjának érdekében áll, hogy a képviseletükre megválasztottak élvez-

hessék ezt a kiváltságot a képviselet megfelelő és hatékony ellátása érdekében. Ezért nem férhet kétség ahhoz, hogy a mentelmi jog feladata mind a Parlament mint intézmény, mind annak tagjai mint egyének védelmezése.

12. A mentelmi jog kettős vonatkozása felismerhető a jegyzőkönyv 9. és 10. cikkének megfogalmazásából és felépítéséből. A 10. cikk azokat a körülményeket határozza meg, amelyek között valamely tag mentességet élvezhet a Parlament ülésszakainak ideje alatt saját tagállama területén, valamely más tagállam területén, vagy amikor a parlament üléseinek helyére utazik, illetve onnan visszatér. A cikk ezután kimondja, hogy a mentességet a parlament felfüggesztheti, valamint, hogy nem lehet rá hivatkozni olyan esetben, amikor valamely tagot bűncselekmény elkövetésében tetten érnek. Itt az tűnik a közösségi jogalkotás elgondolásának, hogy megvédje az európai parlamenti képviselőket az olyan intézkedésektől, amelyek akadályozhatják őket a Parlament ülésein való részvételben, illetve parlamenti kötelezettségeik teljesítésében. Mindazonáltal a Parlament ezt a mentességet minden esetben felfüggesztheti, amennyiben úgy látja, hogy valamely tag magatartása nem kapcsolódik a Parlament tagjaként betöltött szerepéhez, és ezáltal ez a tag nem élvezheti a mentelmi jogot. Például, ha egy tagot csalással vagy emberöléssel vádolnak, a Parlamentnek főszabály szerint fel kell függesztenie a tag mentességét annak ellenére, hogy a vád alá helyezése lehetetlenné fogja tenni számára a parlamenti feladatai teljesítését, mivel az ilyen cselekedetek semmilyen módon nem kapcsolódnak az európai parlamenti képviselő e tisztségéhez. Természetesen ez nem áll arra az esetre, ha a Parlament alapos okból gondolja, hogy a vád minden alapot nélkülöz, és annak célja az európai parlamenti képviselő politikai szerepének, illetve parlamenti feladatai telje-

sítésének akadályozása. Ezzel ellentétben a 9. cikk – amely az európai parlamenti képviselők által a feladataik ellátása során kifejtett véleményre és az általuk leadott szavazatokra vonatkozik – elsősorban a politikai párbeszéd integritásának és ezáltal az Európai Parlament, illetve annak eljárásai integritásának védelmét kívánja biztosítani. A tag ellen az általa európai parlamenti képviselői minőségben kifejtett vélemény vagy leadott szavazat miatt tett intézkedés egyben a Parlament elleni támadást is jelentene, mivel aláásná annak a nyílt viták és a demokratikus tanácskozás *par excellence* fórumaként betöltött szerepét. Természetesen a 9. cikk szerinti mentesség – a 10. cikk szerintihez hasonlóan – az egyes tagoknak is hasznára válik abban az értelemben, hogy megkíméli őket a bírósági eljárásban való meghallgatástól; azonban e szabály indoka az, hogy a vélemények, illetve a szavazatok tekintetében lehetővé tett jogi eljárás a tanácskozó, képviseleti demokrácia alapját rengetné meg.

menti kiváltságok kemény magját, mivel nem függeszthető fel, illetve az európai parlamenti képviselők a hivatali idejük lejártát követően indult eljárásban is hivatkozhatnak rá, míg a 10. cikk (szélesebb hatálya révén) további védelmet biztosít, amelyet azonban a Parlament felfüggeszthet, és e cikk csak az európai parlamenti képviselő mandátumának fennállása alatt indult eljárásokra vonatkozik.

A. L. Marra ügye

13. Ezt a hangsúlybeli különbséget bizonyítja az a tény, hogy az Európai Parlament a 10. cikk alapján felfüggesztheti a mentességet, a 9. cikk alapján azonban nem. A 10. cikk hatálya szélesebb, mint a 9. cikké, mivel az nemcsak a véleményekre és szavazatokra, hanem más magatartásokra is vonatkozik; az általa biztosított védelem azonban feltételes, mivel az Európai Parlament felfüggesztheti a mentességet. A 9. cikk hatálya szűkebb – az csak a feladatok ellátása során kifejtett véleményeket és leadott szavazatokat védi –, e cikk viszont abszolút védelmet kínál: amennyiben a vélemény vagy a szavazat a tag parlamenti feladataihoz kapcsolódik, a mentességet semmilyen esetben nem lehet felfüggeszteni. Ebben az értelemben azt mondhatjuk, hogy a 9. cikk képezi a parla-

14. A. L. Marra olasz állampolgár, aki európai parlamenti képviselőségének idején megtörtént események miatt kíván Olaszországban mentességet élvezni. A. L. Marra 1996 és 1997 között terjesztette a szóban forgó szórólapokat és E. De Gregorio 1998. június 8-án indított ellene rágalmazó kijelentések miatti eljárást.⁵ Mivel az eljárás akkor indult, amikor még európai parlamenti képviselő volt, A. L. Marra először is jogosult volt a jegyzőkönyv 10. cikkének védelmére; a 10. cikk (1) bekezdésének a) pontja értelmében ugyan-

⁵ – Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat A. Clemente esetében nem említi, hogy ő mikor nyújtotta be keresetét A. L. Marra ellen.

azokat a mentességeket kell számára biztosítani, mint amelyeket az olasz parlament tagjai élveznek.

meg kell támadnia a határozatot az alkotmánybíróság előtt.

15. Az olasz alkotmány 68. cikkének (1) bekezdése a következő rendelkezéssel védi az olasz parlament tagjai által tett kijelentéseket: „A Parlament tagjai nem vonhatók felelősségre feladatuk gyakorlása során tett kijelentéseikért és leadott szavazataikért.” Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat alapján egyértelmű, hogy az az olasz bíróság, amely előtt polgári vagy büntető eljárást indítanak az olasz parlament valamely tagja ellen, nem köteles kérni az olasz Parlament előzetes hozzájárulását az alperes parlamenti képviselő elleni eljárás megkezdése előtt, illetve nem köteles kikérni annak véleményét a tekintetben, hogy fennáll-e az olasz alkotmány 68. cikke (1) bekezdésében biztosított védelem. Ez a cikk a vélemények és szavazatok tekintetében a jegyzőkönyv 9. cikkével azonos szövegezésű védelmet biztosít az olasz parlamenti képviselők részére, és – ahogyan az Európai Parlament a 2002 június 11-i állásfoglalásában kifejtette – mindkét rendelkezés ugyanazt a típusú abszolút kiváltságot biztosítja.⁶ A bíróságnak magának kell megítélnie, hogy ez a kiváltság vonatkozik-e egy adott ügy tényállására, és ennek megfelelően kell eljárnia. Mindazonáltal úgy tűnik, hogy amennyiben az olasz Parlament kifejezetten úgy határozott, hogy az ügy az alkotmány 68. cikke (1) bekezdésének körébe tartozik és így vonatkozik rá az abszolút mentesség, a bíróságnak ennek megfelelően be kell fejeznie a szóban forgó parlamenti képviselő elleni eljárásokat vagy

16. Azonban abban az esetben, ha a bíróság a 68. cikk (2) és (3) bekezdésében felsorolt intézkedések egyikét kívánja alkalmazni valamely parlamenti képviselő tekintetében – az ilyen intézkedések közé tartozik a motozás, a letartóztatás, a szabadságtól egyéb módon való megfosztás, a közlések lehallgatása és a levelezés lefoglalása –, szükség van az olasz Parlament előzetes hozzájárulására. Ezek a rendelkezések egyfajta feltételes kiváltságot biztosítanak az olasz parlamenti képviselőknek: a képviselők főszabály szerint védelmet élveznek az ilyen intézkedések ellen, hacsak a Parlament – valamely jogalkalmazó hatóság kérelmére – azok engedélyezéséről nem határoz.

17. Ennek megfelelően, ha A. L. Marrát letartóztatás vagy a szabadságtól való megfosztással járó más intézkedés fenyegetné az ellene indított, rágalmozó kijelentések miatti eljárás következtében, a bíróság a jegyzőkönyv 10. cikkének (3) bekezdése alapján köteles lenne kérni mentelmi jogának felfüggesztését az Európai Parlamenttől, valamint köteles lenne tartózkodni minden további intézkedéstől a Parlamentnek a kérelemre vonatkozó döntése meghozataláig. Ezidáig A. L. Marrát ez nem fenyegette; az alapeljárás felperesei polgári eljárást indítottak ellene, és a bíróság kártérítés fizetésére kötelezte. Az olasz bíró-

⁶ – A 2001/2099(REG), P5_TA (2002)0291. sz. állásfoglalás „C” pontja.

ságok nem voltak kötelesek kérni mentelmi jogának felfüggesztését a kártérítés megítélését megelőzően, illetve a jegyzőkönyv 10. cikkének (3) bekezdése ilyen esetben nem alkalmazható.

18. A. L. Marra azt állítja, hogy kijelentései a jegyzőkönyv 9. cikkében foglalt abszolút kiváltság körébe tartoznak, ami alapvetően ugyanazt a védelmet biztosítja az Európai Parlament tagjai számára, mint amelyet az olasz alkotmány 68. cikkének (1) bekezdése nyújt az olasz Parlament tagjainak.⁷ Milyen eljárást kell követniük a nemzeti bíróságoknak, ha ilyen keresettel állnak szemben? Ez az a központi kérdés, amelynek tekintetében a kérdést előterjesztő bíróság iránymutatást kér az Európai Bíróságtól. Az olasz alkotmány abszolút mentességet biztosító megfelelő rendelkezése értelmében a bíróságok egy adott ügy vonatkozásában maguk alakíthatják ki álláspontjukat a kiváltság fennállta vagy hiánya tekintetében anélkül, hogy kikérnék a Parlament véleményét, ha az nem nyilatkozott. Eljárhatnak-e ugyanígy a jegyzőkönyv 9. cikkének értelmezése során? Vagy az Európai Parlamenttől kell döntést kérniük e kérdés tekintetében?

19. A Corte Suprema di Cassazione első kérdésében a „mentelmi jog felfüggesztésére” irányuló kérelemre utal. Ahogyan korábban már kifejtettem, a jegyzőkönyv 9. cikkében foglalt abszolút mentesség tekintetében nincs ilyen lehetőség. Itt alapvetően arról van szó,

hogy a nemzeti bíróság köteles-e kikérni az Európai Parlament *véleményét* illetve *ajánlását* arra vonatkozóan, hogy egy adott jogvita tényállása az abszolút mentesség esetét jelenti-e azokban az esetekben, amikor az Európai Parlament nem nyilvánított véleményt a kérdésben.

20. E kérdés megválaszolásakor a 9. cikk megfogalmazásából kell kiindulni. Ez a rendelkezés tényleges kiváltságot biztosít – vagyis abszolút mentességet bármilyen eljárás alá vonással szemben –, azonban nem ró a nemzeti bíróságokra olyan eljárásjogi kötelezettséget, amelynek értelmében a kiváltságnak egy adott ügyben való fennállásáról egyeztetniük kellene az Európai Parlamenttel. Amennyiben a közösségi jogalkotás e tekintetben korlátozni kívánna a nemzeti bíróságok hatáskörét, akkor azt kifejezetten előírta volna; ilyen szabály hiányában a jegyzőkönyv 9. cikkét nem lehet úgy értelmezni, hogy a nemzeti bíróságoknak ki kell kérniük az Európai Parlament véleményét a kiváltság fennállása, illetve annak hiánya tekintetében.

21. Hasonló következtetést lehet levonni az Európai Parlament eljárási szabályzata 6. cikkének (3) bekezdéséből, amely a következőképpen fogalmaz: „a kiváltságok

7 – Tehát a jegyzőkönyv 10. cikke (1) bekezdésének a) pontjában megkívánt megfelelési kapcsolat ebben az esetben az olasz Parlament tagjai által az alkotmány 68. cikkének (1) bekezdése alapján, illetve az európai parlamenti képviselők által a jegyzőkönyv 9. cikke alapján élvezett mentesség között áll fenn.

és mentességek fenntartására irányuló, *képviselő*, illetve *volt képviselő* által az Elnöknek benyújtott összes kérelmet a Parlament plenáris ülésén jelentik be, és az illetékes bizottsághoz utalják” (kiemelés tőlem). Itt világosan fogalmazódik meg, hogy a kezdeményezés joga az érintett képviselőt, illetve volt képviselőt illeti meg. A képviselőnek, illetve volt képviselőnek kell ügyét az elnök tudomására hoznia, illetve kérnie a Parlamentet, hogy avatkozzon be mentessége fenntartása érdekében. Sem a 6. cikk (3) bekezdésében, sem az Európai Parlament eljárási szabályzatának más rendelkezéseiben nincs olyan utalás, amely alátámasztaná azt a nézetet, miszerint a nemzeti bíróságok maguk kötelesek kezdeményezni ezt az eljárást. Ezenfelül, a nemzeti bíróságok ilyen kötelezettségét nem lehetett volna az eljárási szabályzatba foglalni. Míg a kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyv az elsődleges közösségi jog részét képezi, az eljárási szabályzat az Európai Parlament által a saját ügyei vitelének szabályozására alkotott olyan belső dokumentum, amely nem bír joghatással a tagállami határozatok tekintetében, és nem róhat kötelezettségeket a nemzeti bíróságokra.

22. Következésképpen úgy gondolom, hogy amennyiben az Európai Parlament valamely képviselő vagy volt képviselő erre irányuló kérelmét követően nem nyilatkozott arról, hogy vonatkozik-e a mentesség egy adott ügyre, a nemzeti bíróság nem köteles saját maga kezdeményezni az eljárást, illetve kikérni a Parlament véleményét a mentesség fennállta vagy annak hiánya tekintetében.

23. Vegyük most az ellentétes forgatókönyvet, és feltételezzük, hogy a Parlament

nyilatkozott. Ebben az esetben a mentességben részesülni kívánó képviselő, illetve volt képviselő az eljárási szabályzat 6. cikkének (3) bekezdése alapján kérte az elnöktől kiváltságának fenntartását, és a Parlament akként döntött, hogy az esetre vonatkozik a mentesség. Kötelező-e ez a döntés a nemzeti bíróságra?

24. Úgy gondolom, hogy főszabály szerint nem. Azon eljárás jogalapját, melynek során a Parlament fenntartja képviselőinek mentességét, és véleményt nyilvánít a tekintetben, hogy vonatkozik-e a mentesség egy adott ügyre, az eljárási szabályzat jelenti. Ahogyan korábban említettem, ez a Parlament belső ügyeinek szervezésére irányadó belső szabályzat, amely nem képezheti nemzeti hatóságok kötelezettségeinek alapját. Mindezt világosan tartalmazza a 7. cikk (6) bekezdése, ami így fogalmaz: „a mentelmi jog és kiváltságok védelmére vonatkozó esetekben [...] [a Parlament] javaslatot tesz, amelyben felkéri az érintett hatóságot a szükséges következtetések levonására”. Ehelyütt a Parlament – helyesen – arra az álláspontra helyezkedik, hogy a kiváltságok védelmére vonatkozó eljárás eredménye felhívást jelent a nemzeti hatóság számára a szükséges következtetések levonására a tekintetben, hogy egy adott ügyet hogyan kell kezelni.

25. Mindazonáltal a Parlament abszolút mentességre vonatkozó véleményét – kötelező hatálya hiánya ellenére – a nemzeti bíróságnak komolyan figyelembe kell vennie, és jelentős meggyőző erőt kell tulajdonítania annak. Ez a kötelezettség az EK 10. cikkben előírt és a kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyv 19. cikkében megismételt jóhiszemű együttműködés elvéből következik.⁸ Amennyiben a nemzeti bíróság nem ért egyet a Parlamenttel, ezt meg kell indokolnia. Valójában egy ilyen véleménykülönbség felmerülése azt jelezné, hogy az ügy alkalmas az Európai Közösségek Bírósága előtti előzetes döntéshozatali eljárásra, melynek alapján a nemzeti bíróság iránymutatást kaphat a vonatkozó rendelkezések helyes értelmezésére.

26. Az előző pontokban azt állítottam, hogy amennyiben az Európai Parlament kifejtette véleményét arra vonatkozóan, hogy fennáll-e a 9. cikk szerinti abszolút kiváltság egy adott ügyben, a nemzeti bíróságok „főszabály szerint” nem kötelesek követni a Parlament véleményét, és amennyiben nem értenek egyet azzal, „lehetőségük van” (de nem kötelesek) az ügyet az Európai Közösségek Bírósága elé utalni. Ilyen kötelezettség azonban alkalmanként a nemzeti jog vonatkozó rendelkezései és a 10. cikk (1) bekezdésének a) pontja együttes alkalmazása következtében is jelentkezhet.

27. Láttuk, hogy a 10. cikk (1) bekezdésének a) pontja előírja, hogy az európai parlamenti képviselőnek saját országában pontosan

ugyanazon kiváltságokat kell élveznie, mint amelyekkel a nemzeti parlament tagjai rendelkeznek. Ez szigorú megfeleléségi követelményt jelent. Most feltételezzük azt, hogy egy adott tagállamban a nemzeti jog rendelkezése szerint abban az esetben, ha a nemzeti Parlament azt a véleményt adta, hogy a tagja kijelentésére vonatkozik a mentesség, a nemzeti bíróságnak vagy el kell fogadnia a Parlament véleményét, vagy valamely felsőbb bírósághoz – mint amilyen az alkotmánybíróság vagy a legfelsőbb bíróság – kell utalnia az ügyet. E tagállam európai parlamenti képviselője pontosan ugyanilyen elbánnásra jogosult. Ez azt jelenti, hogy amennyiben az Európai Parlament véleményt adott az ügyében, a nemzeti bíróságoknak vagy annak megfelelően kell eljárniuk, vagy az Európai Közösségek Bírósága elé kell utalniuk az ügyet. E kötelezettség alapját a jegyzőkönyv 10. cikke (1) bekezdésének a) pontja képezi, amely szigorú egyenlőséget követel meg a nemzeti parlament tagjait, illetve az európai parlamenti képviselőket saját államukban megillető kiváltságok között.⁹ Ezért annak a nemzeti bíróságnak, amely előtt valamely európai parlamenti képviselő elleni eljárás van folyamatban, először azt a kérdést kell feltennie, hogy milyen kötelezettsége lenne a nemzeti jog szerint abban az esetben, ha az érintett személy nem az Európai Parlament, hanem a nemzeti Parlament tagja lenne. Amennyiben a nemzeti bíróság eldönthetné a kérdést olyan módon, ami ellentétes a nemzeti Parlament véleményével, ugyanezt megteheti az Európai Parlament véleménye tekintetében, de komolyan meg kellene fontolnia, hogy szükség van-

8 – „A közösségi intézmények e jegyzőkönyv alkalmazása érdekében kötelesek együttműködni az érintett tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságaival.”

9 – Természetesen az Európai Parlament véleménye csak abban az esetben lesz releváns, ha úgy dönt, hogy egy adott EP képviselőt megillet a 10. cikk (1) bekezdésének a) pontja szerinti mentesség. Amennyiben a Parlament a 10. cikk értelmében felfüggesztené a mentelmi jogot, a nemzeti bíróság még mindig biztosíthatná a kiváltságot, amennyiben megítélése szerint az adott kijelentésre vonatkozik a 9. cikk szerinti mentesség, amelyet a Parlament maga nem függeszthet fel. A 9. és a 10. cikk együttes alkalmazásából eredő nyilvánvaló összetettség annak a következménye, hogy értelmezésük két különböző intézménytől (az Európai Parlamenttől és a bíróságoktól) függ, illetve, hogy a mentesség kérdése tekintetében egy adott ügyben való döntés mindkét intézmény által hozott döntéstől függhet.

e az Európai Közösségek Bíróságának előzetes döntésére. Másrészt amennyiben a nemzeti bíróság köteles lenne követni a nemzeti Parlament véleményét, vagy felsőbb bíróság elé utalni az ügyet, akkor vagy el kellene fogadnia az Európai Parlament véleményét, vagy pedig az Európai Közösségek Bírósága elé kellene utalnia az ügyet előzetes döntéshozatal céljából. Ilyen módon az európai parlamenti képviselők pontosan ugyanolyan mentességet fognak élvezni, mint amilyen a nemzeti Parlament tagjait megilleti. Természetesen a nemzeti bíróság feladatát képezi a tagállami jog értelmezése, illetve annak megítélése, hogy az mit követel meg.

28. Összefoglalva: a kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyv nem tartalmaz olyan utalást, amelyet abban az esetben, ha az érintett tag nem kérte a Parlamentiől kiváltsága fenntartását, úgy lehetne értelmezni, hogy a nemzeti bíróságoknak maguknak kellene megindítani ezt az eljárást, és ajánlást vagy véleményt kellene kérniük az Európai Parlamentiől arra vonatkozóan, hogy egy adott ügyben fennáll-e a kiváltság. Amennyiben a tag kérte a Parlamentiől kiváltsága fenntartását, és ez utóbbi véleményt alkotott, ez a vélemény főszabály szerint nem kötelező a nemzeti bíróságra, de annak azt komolyan meg kell fontolnia. Ha a nemzeti bíróság az Európai Parlamentiétől eltérő következtetésre jut, szükséges lehet az Európai Közösségek Bíróságának előzetes döntése. Ha azonban a nemzeti jog értelmében a nemzeti parlament tagjával kapcsolatos, hasonló helyzetben a nemzeti bíróság köteles lenne követni a nemzeti Parlament véleményét vagy felsőbb bíróság elé utalni az ügyet, a nemzeti bíróságokat ugyanilyen kötelezettség terheli az Európai Parlament véle-

ménye tekintetében, és vagy el kell fogadniuk azt, vagy pedig az Európai Közösségek Bírósága elé kell utalniuk az ügyet.

29. A fentiek alapján azt javaslom a Bíróságnak, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést az alábbiak szerint válaszolja meg:

„Az a nemzeti bíróság, amely előtt valamely európai parlamenti képviselő elleni polgári eljárás van folyamatban, nem köteles kikérni a Parlament véleményét a tekintetben, hogy vonatkozik-e a parlamenti mentelmi jog a sérelmezett magatartásra, amennyiben az érintett tag saját maga nem kezdeményezte az Európai Parlament eljárási szabályzata 6. cikkének (3) bekezdése szerinti, a tagok által a Parlamenthez intézett, kiváltságaik fenntartására irányuló kérelemmel kapcsolatos eljárást. Amennyiben az érintett tag kezdeményezte az eljárást, és a Parlament véleményt adott mentelmi joga tekintetében, ez a vélemény nem kötelezi a nemzeti bíróságot, azonban annak azt komolyan figyelembe kell vennie. Amennyiben a nemzeti bíróság a Parlamentiétől eltérő álláspontra helyezkedik, szükséges lehet az Európai Közösségek Bíróságának előzetes döntését kérni. Ha azonban a nemzeti Parlament tagjával kapcsolatos, hasonló helyzetben a nemzeti bíróságok kötelesek lennének követni a nemzeti Parlament véleményét vagy felsőbb bíróság elé utalni az ügyet, akkor ugyanilyen kötelezettség terheli őket

az Európai Parlament véleménye tekintetében, és vagy el kell fogadniuk azt, vagy pedig az Európai Közösségek Bírósága elé kell utalniuk az ügyet; ennek megítélése a nemzeti bíróságra tartozik.”

IV – A jegyzőkönyv 9. cikkének hatálya: „a feladataik ellátása során”

30. Bár a kérdést előterjesztő bíróság nem kérte az Európai Közösségek Bíróságának iránymutatását a jegyzőkönyv 9. cikkének hatályát illetően, az előzetes döntéshozatalra utaló határozat jelentős része foglalkozik a következő kérdéssel: mely véleménynyilvánításokat kell a képviselők feladatához tartozónak és ezáltal az e cikkben biztosított abszolút kiváltság körébe esőnek tekinteni? Megismétlem, hogy ez a kérdés előzetes döntéshozatalra utalásnak képezheti tárgyát, különösen abban az esetben, ha a nemzeti bíróságok nem értettek egyet az Európai Parlamenttel a kiváltság egy adott ügyben való gyakorolhatóságát, illetve annak hiányát illetően. A jelen ügyben a Corte Suprema di Cassazione végül is azt kell eldöntenie, hogy az alacsonyabb fokú bíróságok helyesen alkalmazták-e a 9. cikket, így nemcsak ésszerű,

hanem kívánatos is, hogy az Európai Közösségek Bírósága legalább némi iránymutatást adjon e kérdés tekintetében.¹⁰

31. Igaz, hogy amikor a magát valamely parlamenti képviselő kijelentésétől sértve érző állampolgár azért nem fordulhat jogorvoslatért a bírósághoz, mert a képviselő a parlamenti kiváltságra hivatkozik, korlátozást szenved az érintett személy igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréseinek joga. Az állampolgárok két csoportra való tagolásának elkerülése érdekében – egyrészt a parlamenti képviselőkre, akik nem felelnek kijelentéseikért a bíróságok előtt, másrészt a közönséges állampolgárokra, akikre vonatkoznak a szabad véleménynyilvánításnak a polgári és büntetőjog által szabott korlátai – gyakorlatilag minden jogrend azokra a helyzetekre korlátozza a kiváltságokra való hivatkozást, amikor a képviselő parlamenti feladatait teljesítette. A parlamenti mentelmi jog nem olyan fegyver, amelyet a parlamenti képviselők a személyes nézeteltérések kezelésére használhatnak, hanem a politikai közösség demokratikus működését segítő intézményi megoldás. Mint ilyen, főszabály szerint nem jelenti az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés jogának aránytalan korlátozását.¹¹

10 – Lehet azzal érvelni, hogy a Corte Suprema di Cassazione a jelen ügy kapcsán egy második előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjeszthet elő, amennyiben a jegyzőkönyv 9. cikkének önálló értelmezését illetően tájékoztatásra van szüksége. Mindazonáltal az eljárási gazdaságossággal, a jogvita gyors eldöntésével, valamint a Bíróság idejével, illetve erőforrásaival való takarékoskítás kívánatosságával kapcsolatos megfontolások abba az irányba mutatnak, hogy ezt a kérdést itt vitassuk meg. Természetesen, ha így tesz is a Bíróság, a nemzeti bíróság nincs elzárva egy további előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésétől, amennyiben azt szükségesnek tartja.

11 – Lásd a 40877/98. sz., Cordova kontra Olaszország (I.) ügyben (ECHR 2003-1.) hozott ítélet 58–61. §-ában kifejtett vitát.

32. Amikor a bíróságnak azt kell megítélnie, hogy valamely parlamenti képviselő által kifejtett vélemény a parlamenti feladatok fogalmába tartozik-e, a vizsgálat kiindulópontját a parlamenti mentelmi jogot igazoló elvnek kell képeznie, nevezetesen, hogy a képviselők szabadon bocsátkozhassanak a közérdekű kérdésekkel kapcsolatos vitákba, anélkül, hogy kötelesek lennének véleményüket úgy kialakítani, hogy az a hallgató számára elfogadható legyen vagy őt ne sértse, és a képviselőknek ne kelljen attól tartaniuk, hogy máskülönben pert vagy büntetőeljárást indítanak ellenük.¹² Ez elkerülhetetlenül azzal jár, hogy az európai parlamenti képviselők által kifejtett véleményeket egyes személyek alkalmanként túlzónak, bosszantónak vagy sértőnek tartják. Mindazonáltal liberális, demokratikus államban a közügyekre vonatkozó, korlátok nélküli párbeszéd fontossága olyan mérvű, hogy főszabály szerint a sértő, illetve szélsőséges nézeteket sem kell elhallgattatni. Mindez különösen jelentkezik a parlamenti képviselők esetében, akik hivataluk természete miatt központi szerepet játszanak a képviseleti kormányzás menetében.

33. A véleménynyilvánításra vonatkozó parlamenti kiváltság eredete a Tudor- és a Stuart-ház angliai uralkodásának idejére vezethető vissza. A kiváltság fokozatosan fejlődött, mint a Korona azon kísérleteire adott parlamenti válasz, amelyek a parlamenti vitába való beavatkozásra, illetve a Parlamentnek az ügyek kezdeményezéséhez való

szabadságának korlátozására irányultak.¹³ A kiváltság a Bill of Rights 9. cikkében nyert jogszabályi kifejezést: „a parlamenti véleménynyilvánítás, valamint a parlamenti viták és eljárások szabadságát a parlamenten kívül sem bíróság, sem egyéb fórum nem korlátozhatja, illetve nem vonhatja kétségbe”. A kiváltság először térben korlátozott intézményi megoldásként kezdett létezni, mivel abban az időben a politikai párbeszéd a Parlamentben összpontosult. A Parlament hatásköre ellentétben állt az uralkodó hatáskörével, aki a parlamenti tevékenységet saját helyzetének fenyegetéseként ítélte meg; ennél fogva a Parlamenten belüli történésekbe való beavatkozásra való törekvés és a Parlament erre adott válasza vezetett a kiváltság létrehozásához.

34. Manapság azonban számottevően tágabb az a fórum, ahol a közösségi vonatkozású politikai párbeszéd és vita folyik. Jelenleg már egy jóval szélesebb nyilvános tér létezik, amely magában foglalja a nyomtatott és az elektronikus sajtót, valamint az internetet, ahol az egyének érintkeznek egymással, és részt vesznek a nyilvános párbeszédben. A parlamenti képviselőknek ebben a széles nyilvános térben a politikai viták csatornáiként és kezd-

12 – Ahogyan azt az Emberi Jogok Európai Bírósága a 35373/97. sz., A. kontra Egyesült Királyság ügyben (ECHR 2002-X.) hozott ítéletének 75. §-ában megjegyezte, „[a] [parlamenti képviselőket] megillető mentelmi jogot megalapozó cél [...] [az], hogy lehetővé tegye számukra az értelmes vitákba való bocsátkozást, illetve azt, hogy választópolgárait anélkül képviselhessék a közügyekben, hogy észrevételeiket korlátozni, vagy véleményüket módosítaniuk kellene annak veszélye miatt, hogy a bíróság vagy más hasonló hatóság felelősségre vonja őket”.

13 – Limon, D., és McKay, W. R., *Erskine May's Treatise on The Law, Privileges, Proceedings and Usage of Parliament*, Butterworths, 1997., 69. és azt követő oldalak; Blackburn, R. és Kennon, A., *Griffith and Ryle on Parliament Functions, Practice and Procedures*, Sweet and Maxwell, 2003., 126. o.

ményezőiként betöltött szerepe ugyanolyan fontos, mint a Parlament szigorú korlátian belül játszott szerepük; a modern demokrácia sajátossága, hogy elvárjuk tőlük a civil társadalommal való párbeszédet, illetve azt, hogy elképzeléseiket ne csak a Parlament folyosóin, hanem a civil társadalom által biztosított térben is kinyilatkoztassák. Valójában azt igyekszem felvetni, hogy a jelenkori politikai párbeszéd igen jelentős része összességében a Parlamenten kívül zajlik. Ezt nem hagyhatjuk figyelmen kívül, márpedig pontosan ezt tennénk, amennyiben arra az álláspontra helyezkednénk, hogy a parlamenti mentelmi jog kizárólag magán a Parlamenten belül tett kijelentéseket védi.

35. Következésképpen az annak meghatározására szolgáló szempont, hogy mely kijelentések minősülnek a képviselő feladatai ellátása során tett kijelentésnek, nem lehet térbeli. Túlságosan szűk eredményt adna, ha azt mondanánk, hogy csak az Európai Parlament parlamenti eljárásai során tett kijelentések élvezik a jegyzőkönyv 9. cikkének védelmét. Az, hogy az európai parlamenti képviselők a jogi eljárástól való félelem nélkül vehessenek részt a Parlament folyosóin zajló vitákban, ugyanolyan fontos, mint az, hogy ilyen félelem nélkül lehessenek résztvevői a szélesebb körű politikai párbeszédnek. Másképp fogalmazva, annak eldöntése során, hogy alkalmazni kell-e a jegyzőkönyv 9. cikkét, a parlamenti képviselők kijelentéseinek *természete* számít, nem pedig az, hogy a kijelentést *hol* teszik.¹⁴

14 – Mind az Európai Parlament, mind a Bizottság azt állította, hogy a térbeli szempont nem megfelelő, valamint, hogy a Parlamenten kívül tett kijelentéseknek ugyancsak élvezniük kellene a jegyzőkönyv 9. cikkének védelmét, ha azok a parlamenti képviselők *képviselői minőségben* kifejtett tevékenységéhez kapcsolódnak.

36. Véleményem szerint ez a megközelítés összhangban áll az Emberi Jogok Európai Bíróságának a politikai beszédek fontosságára vonatkozó ítélkezési gyakorlatával. Kimondott alapelv, hogy az ilyen beszédek az Emberi Jogok Európai Egyezménye 10. cikkében biztosított védelem legmagasabb szintjét élvezik, illetve, hogy a politikai vélemények kifejezésével kapcsolatos nemzeti intézkedéseket a strasbourgi bíróság szigorú vizsgálatnak veti alá.¹⁵ A strasbourgi bíróság a politikai beszédek ezen erőteljes védelmét a közérdek egyéb vonatkozásaira is kiterjesztette.¹⁶ Ezt a megközelítést az a logika támasztja alá, miszerint a politikai párbeszéd folytatásához biztonságos színteret kell biztosítani; ezen a szintén még a sértő vagy gyalázkodó beszéd is védelmet élvezhet, mivel az nagyon gyakran „kivételes erővel bír a figyelem felkeltése, a régi feltételezések feloldása, valamint annak érdekében, hogy a hallgatóságot szokatlan életformák felismerésére döbbsentse rá”¹⁷. Pontosan ez jelenti azt a fajta politikai párbeszédet, amelyet a jegyzőkönyv 9. cikke védeni, valamint különösen

15 – A Lingens kontra Ausztria ügyben 1986. július 8-án hozott ítélet (A sorozat 103. sz.); a Barfod kontra Dánia ügyben 1989. február 22-én hozott ítélet (A sorozat 149. sz.); a Castells kontra Spanyolország ügyben 1992. április 23-án hozott ítélet (A sorozat 236. sz.); a Schwabe kontra Ausztria ügyben 1992. augusztus 28-án hozott ítélet (A sorozat 242-B. sz.); az Oberschlik kontra Ausztria (I. sz.) ügyben 1991. május 23-án hozott ítélet (A sorozat 204. sz.); a Lehideux és Isorni kontra Franciaország ügyben 1998. szeptember 23-án hozott ítélet (*Ítéletek és Határozatok Tára* 1998-VII.). Lásd továbbá a vitát Loveland, I., *Political Libels: A Comparative Study* c. művének (Hart Publishing, 2000) 107. és azt követő oldalain.

16 – A Thorgeirson kontra Izland ügyben 1992. június 25-én hozott ítélet (A sorozat 239. sz.) 64. pontja: „az ítélkezési gyakorlat nem írja elő a politikai viták, illetve a közügyekkel kapcsolatos egyéb kérdések megvitatása közötti [...] megkülönböztetést”.

17 – Post, R., *Constitutional Domains: Democracy, Community, Management*, Harvard University Press, 1995., 139. o.

az európai parlamenti képviselők által kifejtett vélemények tekintetében elősegíteni kívánt.

37. Az a szabály, miszerint a 9. cikket tágan kell értelmezni, illetve, hogy az széleskörű védelmet biztosít az európai parlamenti képviselők számára, két feltételhez van kötve. Először is, a kérdéses véleménynek minden esetben eredetileg is valamely közérdekű kérdéshez kell kapcsolódnia. Míg a közvélemény valamely kérdését érintő kijelentés attól függetlenül élvezi a 9. cikkben biztosított abszolút kiváltságot, hogy azt az Európai Parlament helyiségeiben vagy azokon kívül tették-e, az európai parlamenti képviselők nem hivatkozhatnak e kiváltságra a más személyekkel fennálló olyan ügyekkel, illetve vitákkal összefüggésben, amelyek személyesen érintik őket, de a közügyeket tekintve nincs szélesebb körű jelentőségük. Az Emberi Jogok Európai Bírósága hasonló álláspontot fogadott el a különböző típusú beszédek által élvezett védelem szintjével kapcsolatban. Az a kijelentés, amely nem közérdekű vitához kapcsolódik, jóllehet kiterjed rá a véleménynyilvánítás szabadsága, nem fogja élvezni a politikai beszédeket és az egyéb általános jelentőségű kérdésekkel kapcsolatos beszédeket megillető, nagyon magas szintű védelmet.¹⁸ Ebben a tekintetben egyértelműen szeretném leszögezni: azt a kérdést, hogy egy kijelentés kapcsolódik-e valamely nyilvános vitához, nem annak stílusa, szabatosága, vagy helyes volta, hanem az adott vita tárgyának természete alapján kell eldönteni. Még egy esetlegesen sértő vagy helytelen kijelentés is védelmet élvezhet, ha az valamely közérdekű kérdés

megvitatása során kifejtett, meghatározott állásponttal kapcsolatos. A bíróságoknak nem feladata, hogy a politikai kijelentések helyes voltának és szabatoságának megítélése során a közvélemény helyett a saját véleményük alapján járjanak el.

38. Másodszor, különbséget kell tenni a meghatározott személyekre vonatkozó ténybeli állítások, valamint a vélemények, illetve az értékítéletek között.¹⁹ Ahogyan azt az Emberi Jogok Európai Bírósága kimondta, „míg a tények fennállása igazolható, az értékítéletek valós volta nem alkalmas bizonyításra. Az egyes értékítéletek valós voltának bizonyítására vonatkozó követelményt lehetetlen teljesíteni, és az önmagában sérti a véleménynyilvánítás szabadságát, amely a 10. cikkben biztosított jog alapvető részét képezi”.²⁰ Amikor egy parlamenti képviselő valamely általános jelentőségű kérdés tekintetében értékítéletét nyilvánítja ki, főszabály szerint biztosítani kell számára az abszolút kiváltság igénybevételének lehetőségét, függetlenül attól, hogy értékítéletét egyes személyek mennyire találják zaklatónak vagy sértőnek. Azonban a jegyzőkönyv 9. cikke, amely kifejezetten „véleményre” utal, nem vonatkozik az európai parlamenti képviselők által tett olyan kijelentésekre, amelyek más személyekre vonatkozó tényállításokat tartalmaznak. Például, ha valakiről azt mondják, hogy nem hozzáértő és vissza kellene vonulnia

18 – A strasbourgi bíróság például a von Hannover kontra Németország (2005., 40 EHRR 1.) ügyben hozott ítéletében kimondta, hogy a Caroline monacói hercegnőt olyan különböző mindennapi tevékenységek közben ábrázoló fényképek, mint a vacsorázás vagy a bevásárlás, az Egyezmény 10. cikkének a politikai természetű publikációkhoz képest korlátozottabb védelmet élvezik.

19 – Igaz, hogy nem mindig könnyű megkülönböztetni az értékítéletet a tényállástól, valamint különböző bírák, illetve tudósok számos elemzési szemléletet fogadtak el ebben a tekintetben. Mindazonáltal ez a lehető legjobb megkülönböztetés. Lásd: Post, R. 17. lábjegyzetben hivatkozott művének 153. és azt követő oldalain kifejtett vitát.

20 – A 29032/95. sz., Feldek kontra Szlovákia ügyben hozott ítélet (ECHR 2001-VIII.) 75. §-a.

az állásából, ez a bírálóat olyan formáját jelenti, amely ugyan sértő az érintett személyre nézve, de véleménynyilvánítást valósít meg, és a jegyzőkönyv 9. cikkének alkalmazási körébe tartozik. Ugyanígy módon széles körű védelemben kell részesülniük azoknak a kijelentéseknek, amelyeket nem meghatározott személyekhez címeznek, hanem amelyekkel inkább intézményeket jellemeznek. Anélkül, hogy el kívánnék mélyedni a jelen ügy tényállásában, úgy tűnik számomra, hogy jelentős különbség áll fenn az egyes bírálathoz címzett kijelentések, illetve a bírósági rendszert általánosságban érintő kijelentések között. Az utóbbi a közélet fontos területét képezi, amelynek megvitatása mindenképpen fontos a politikai viták keretében. Ezzel szemben annak állítása, hogy valaki – legyen akár bíró, akár más személy – közpénzeket sikkasztott vagy korrupt, tényállásnak minősül, és annak részére, akiről ilyen kijelentést tettek, biztosítani kell, hogy bírósági eljárást vehessen igénybe önmaga tisztázására, a kijelentést tevő személyt pedig fel kell hívni állításai valóság voltának bizonyítására, tekintet nélkül arra, hogy parlamenti képviselő-e.

39. Az általános bírálóat tartalmazó kijelentés és egy adott egyénre vonatkozó tényállítás közötti jelen megkülönböztetés állt a strasbourgi bíróság Patrono, Cascini és Stefanelli kontra Olaszország ügyben hozott ítéletének²¹ középpontjában, amelyre a Corte Suprema di Cassazione utal az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában. Ez az ügy olyan kijelentésekkel kapcsolatos, amelyeket két parlamenti képviselő tett néhány bíró tekintetében, az igazságügyi minisztérium jogalkotási osztályán való munkavégzésük ideje alatt kifejtett szakmai tevékenységükkel kapcsolatban. A strasbourgi bíróság hangsúlyozta, hogy az alperes parla-

menti képviselők nem általános politikai véleményt fejtettek ki az igazságszolgáltatás és a végrehajtó hatalom kapcsolata tekintetében, hanem meghatározott jogellenes tevékenységeket tulajdonítottak a felperes bíráltnak, valamint büntetőjogi felelősségüket vetették fel.²² Igaz, hogy a bíróság arra a tényre is hivatkozott, hogy a kijelentések sajtókonferencián hangoztak el, nem pedig parlamenti ülésen, de ez másodlagos szempont. Az Emberi Jogok Európai Bírósága soha nem mondta ki, hogy valamely kijelentésre pusztán azért nem vonatkozik a parlamenti mentelmi jog, mert azt a parlamenti ülésen kívül tették.

40. Összefoglalva: a jegyzőkönyv 9. cikkét, amely abszolút kiváltságot biztosít az európai parlamenti képviselők számára a feladataik ellátása során kifejtett véleményük tekintetében, tágan kell értelmezni. A cikk attól függetlenül vonatkozik a közéleti és/vagy politikai jelentőségű kérdésekkel kapcsolatos véleménynyilvánításokra és értéktételekre, hogy azokat az Európai Parlamentben vagy azon kívül tették. Kiterjed továbbá az olyan kijelentésekre is, amelyek zavarják vagy sértik a nagyközönséget vagy azt a meghatározott személyt, akit közvetlenül vagy közvetetten érintenek. Másrészt e cikkekre nem lehet hivatkozni egy adott személyre vonatkozó tényállítások, illetve az olyan magánjellegű ügyek tekintetében, amelyek nincsenek kapcsolatban közérdekű, illetve a politikai vitához tartozó kérdésekkel.

22 – Uo., 62. pont: „[az alperesek] nem politikai véleményüket fejtették ki az igazságszolgáltatás és a végrehajtó hatalom közötti kapcsolat, illetve a külföldi bíróságokat megkereső levelekre vonatkozó törvényjavaslat tekintetében, hanem meghatározott jogellenes magatartásokat tulajdonítottak a felpereseknek. Ilyen esetben a jogorvoslatához való jog megtagadása nem igazolható azon a kizárólagos alapon, hogy a vita esetlegesen politikai természetű, vagy a politikai tevékenységhez kapcsolódik.”

21 – Kereset száma: 10180/04, 2006. április 20-án hozott ítélet.

V – Véggövetkeztetések

41. A fenti indokokra tekintettel úgy gondolom, hogy a Bíróságnak a következő választ kell adnia a Corte Suprema di Cassazione számára:

„Az a nemzeti bíróság, amely előtt valamely európai parlamenti képviselő elleni polgári eljárás van folyamatban, nem köteles kikérni a Parlament véleményét a tekintetben, hogy vonatkozik-e a parlamenti mentelmi jog a sérelmezett magatartásra, amennyiben az érintett európai parlamenti képviselő saját maga nem kezdeményezte az Európai Parlament eljárási szabályzata 6. cikkének (3) bekezdése szerinti, a képviselők által a Parlamenthez intézett, kiváltságaik fenntartására irányuló kérelemmel kapcsolatos eljárást. Amennyiben az érintett európai parlamenti képviselő kezdeményezte az eljárást, és a Parlament véleményt adott mentelmi joga tekintetében, ez a vélemény nem kötelezi a nemzeti bíróságot, azonban annak azt komolyan figyelembe kell vennie. Amennyiben a nemzeti bíróság a Parlamentétől eltérő álláspontra helyezkedik, szükséges lehet az Európai Közösségek Bíróságának előzetes döntését kérni. Ha azonban nemzeti parlamenti képviselővel kapcsolatos hasonló helyzetben a nemzeti bíróságok kötelesek lennének követni a nemzeti Parlament véleményét vagy felsőbb bíróság elé utalni az ügyet, akkor ugyanilyen kötelezettség terheli őket az Európai Parlament véleménye tekintetében, és vagy el kell fogadniuk azt, vagy pedig az Európai Közösségek Bírósága elé kell utalniuk az ügyet; ennek megítélése a nemzeti bíróságra tartozik.”